

Bogáti-textusok

Imitáció és parafrázis

Szövegváltozatok a magyar régiségben

Pécs, 2019. május 23–25.

Szöveghagyomány/1

Autográf

```
graph TD; A[Autográf] --> B[Teljes Psalterium-kéziratok]; A --> C[Nyomtatott hagyomány];
```

Teljes *Psalterium*-kéziratok

- Szentkeresztvári Bogáthy-kódex
- Pécsi Simon-ék.
- Jancsó-kódex
- Abasfalvi zsoltárkönyv
- Mátéfi János kódexe
- Kövendi János-kódex
- Magyarai Péter kódexe
- 2 töredék

Nyomtatott hagyomány

- 1602. református ék.
- 1616 k. unitárius ék.
- 1623. unitárius ima-ék.
- 1632. unitárius ék.
- 1697. unitárius ék.
- 1700. unitárius ima-ék.

Egyháztörténet

1564. Dávid Ferenc az erdélyi magyar gyülekezetek püspöke.

1568–79. Dávid Ferenc unitárius püspök.

1579–92. Hunyadi Demeter unitárius püspök.

1579. Dávid Ferenc börtönben, majd meghal.

1581-től: Bogáti Gerenden, Pécsett, Tordán, majd Homoródszentpálon tartózkodik.

1592. (vagy a 17. század eleje): Bogáti meghal.

1592–97. Enyedi György unitárius püspök.

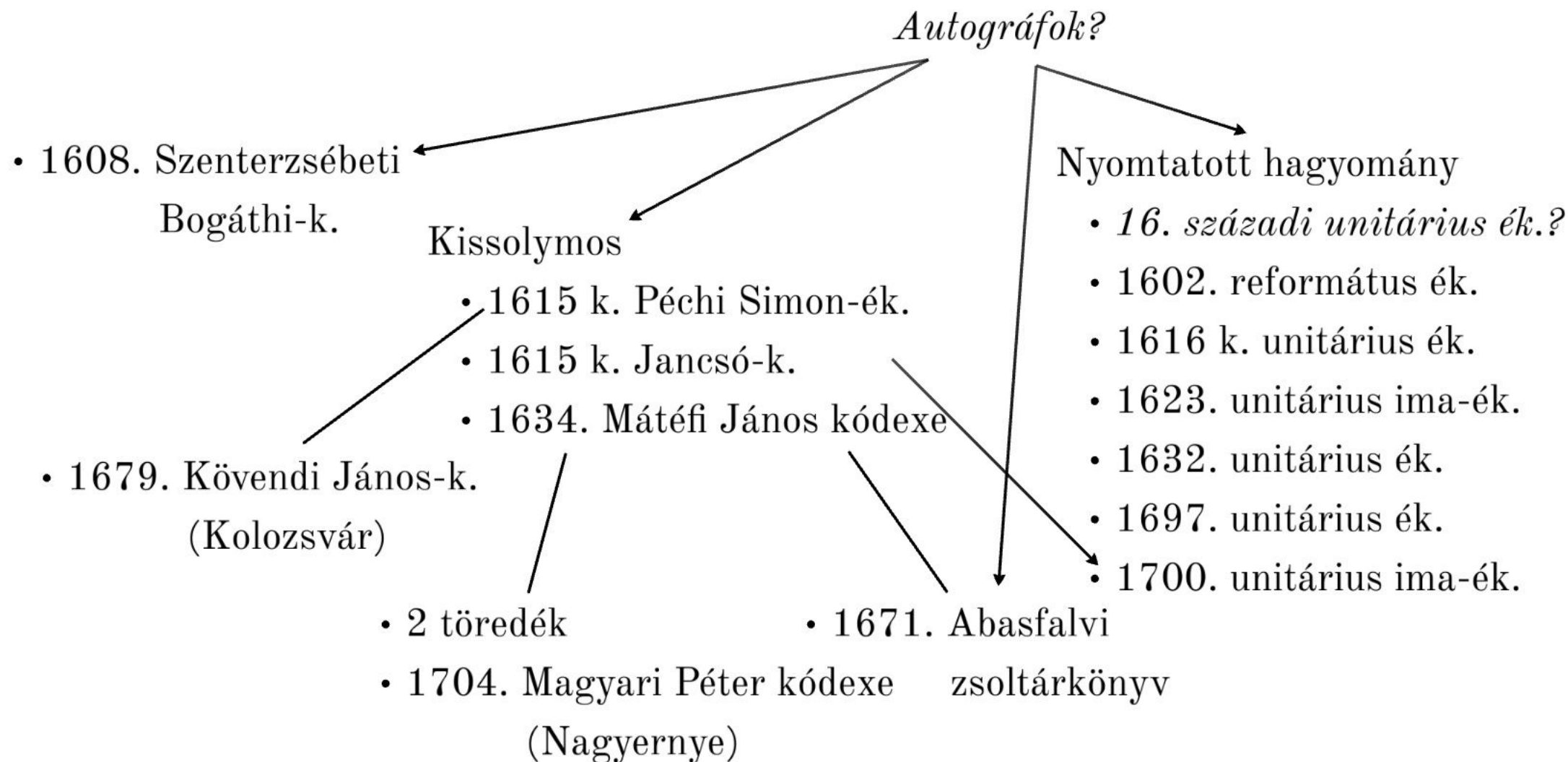
1601–16. Toroczkai Máté unitárius püspök.

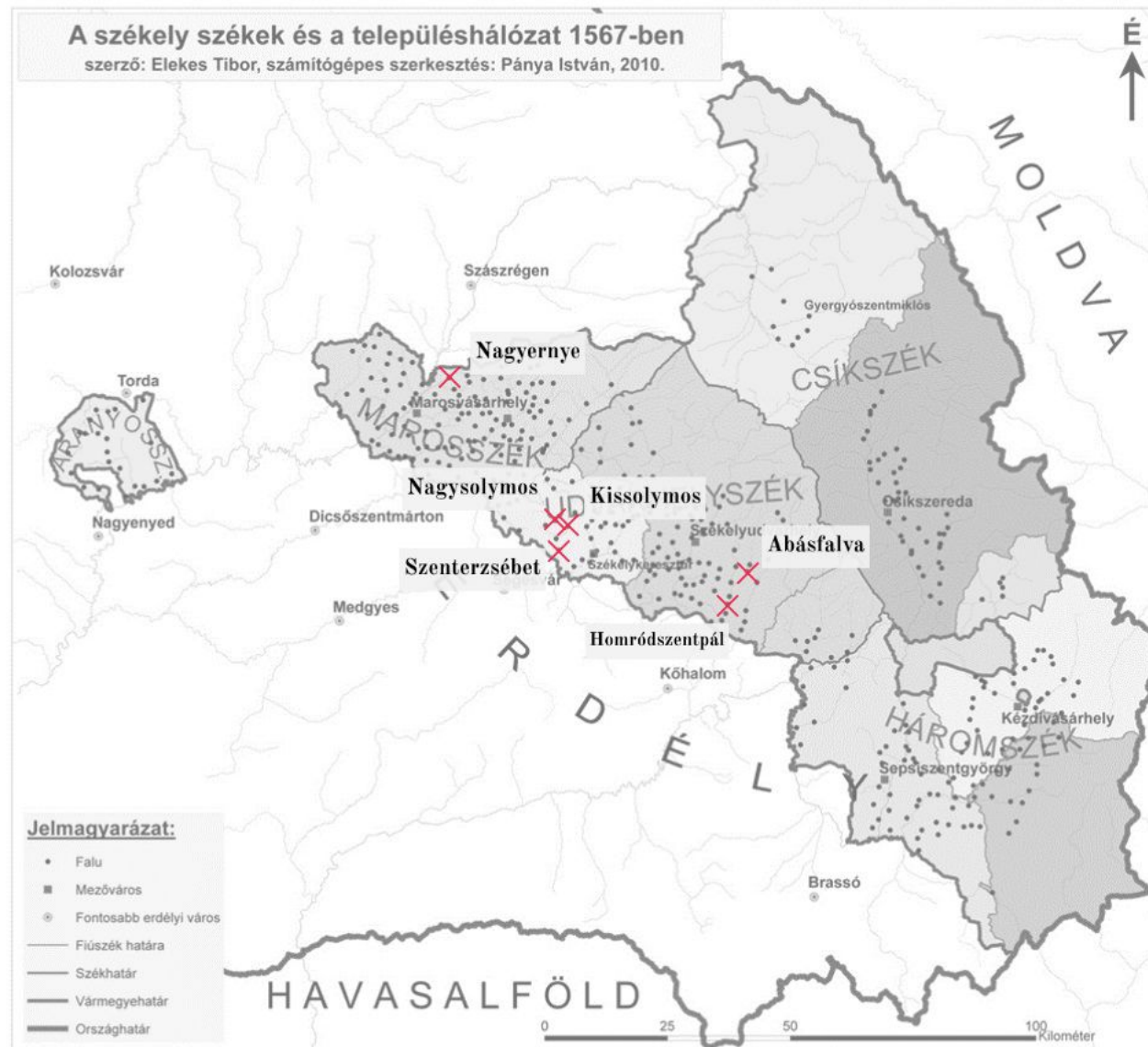
1638. dési komplanáció

Teljes *Psalteri*

- Szenterzsé
- Péchi Simo
- Jancsó-kód
- Abasfalvi z
- Mátéfi Ján
- Kövendi Já
- Magyar Pé
- 2 töredék

Szöveghagyomány/2

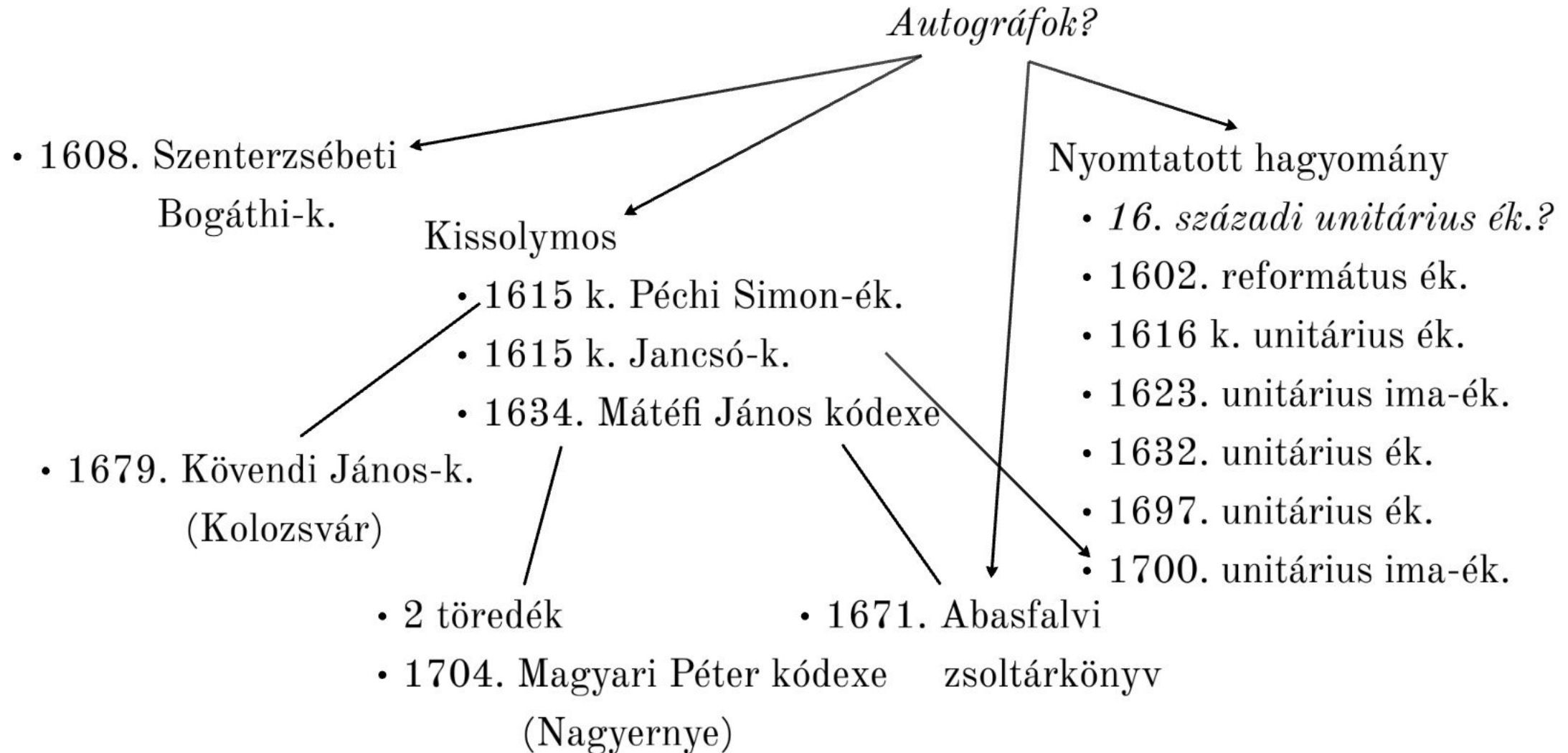

Toroczkai Máté RMNy 886
 graduálja, 1601. Debrecen, 16

33. 8.
 85.
 90.
 95.

Szöveghagyomány/2

<i>Toroczkai Máté</i> <i>graduálja, 1601.</i>	RMNy 886 Debrecen, 1602.	RMNy 983 Kolozsvár, 1616 k.	RMNy 1541 Kolozsvár, 1632.	RMK I. 1503 Kolozsvár, 1697.	RMNy 1290 Kolozsvár, 1623.	RMK I. 1558 Kolozsvár, 1700.
33.	8.	8.	33.	33.	29.	29.
85.		29.	29.	29.		————
90.		33.	85.	85.		4.
95.		44.	90.	90.		151.
		46.	139.	104.		15.
		72.	46.	8.		1.
		74.	104.	92.		104.
		85.	8.	44.		62.
		90.	92.			23.
		92.	74.			146.
		95.	44.			
		139.	72.			

29.

4.
151.
15.
1.
104.
62.
23.
146.

Péchi Simon-énekeskönyv

Psalmus I.
Jámbor
Nótája: Mennek, földnek ura, Istene...

Jámbor és bölcs, bódog és szent, Istenét tudja,
az ki latrok utát látta, soha nem nyomta,
tévelygő tudománt hallott, de nem vallotta,
vesztő hüt tanolni nem ment, papját sem tartja.

Az jobb élet utát hanem csak tudakozza,
éjjel-nappal ülve, járva csak azt forgatja,
szívében és beszédében az törvént tartja,
az nagy Isten nála szállott és szívét lakja.

Még ez jár úgy, mint szép zöld fa, ki parton termett,
kit sem hideg, sem az hév nyár soha meg nem vesz,
idejében gazdájának gyümölcsöt terem,
hulló virággal, szép színnel urának nem vét.

Bátron elhidd, nem így jár, nem, az istentelen,
ki azt sem akarja tudni, ha vagyon Isten,
az mit szeret, mind azt tudja, hogy igaz törvény,
hanem úgy jár, mint apró por az forgószélen.

Oztán mikor az szent bíró székit leteszi,
szemét az bűnös emelni reá sem meri,
jámborok közé állani igen szégyenli,
mert nem egy úton jártak volt, igen jól érti.

Rendben őket ott az bíró kétfelé hítja,
az jámborokat dicsíri, áldja, megtartja,
az latrokat szidalmazza, veszélyre hányja,
ha ki hinne, zsoltár első része ezt mondja.

Szenterzsébeti Bogáthi-kódex

Psalmus primus

Nóta: Földnek, mennek...

Áldott és bölcs az az ember, szent Dávid azt mondja,
az ki latrok utát látta, de soha nem nyomta,
tévelygő tudománt hallott, de azt nem vallotta,
vesztő hit tanolni sem ment, papját sem tartotta.

Hanem az jobb élet utát ű csak tudakozza,
éjjel-nappal ülve, járva ű csak azt forgatja,
szívén, nyelvén, szemén, kezén ű az törvént tartja,
az nagy Isten nála szállott és ű szívét lakja.

Ez ugyan jár, mint az zöld fa, ki az parton termett,
kit az hideg, sem az hév nyár soha meg nem vesztett,
idejében gazdájának gyümölcsöt teremtett,
hulló virággal, szépséggel urának nem vétett.

Nem így jár, nem így jár, higgyed, ím, az istentelen,
ki azt sem akarja tudni, hogyha vagyon Isten,
az mit szeret, mind azt tudja, hogy úgy s az az törvény,
szinte úgy jár, néha polyva mint forgószelleten.

Tehát mikor az szent bíró ű székit leteszi,
szemét az bűnös emelni reá is sem meri,
jámborok köziben állni oly igen szégyenli,
mert nem egy úton jártak volt, azt igen jól érti.

Azért űket ott az bíró, ím, kétfelé hítja,
az jámborokat dicséri, áldja és megtartja,
az latrokat szidalmazza, s meg veszélre hányja,
ha ki hinne, zsoltár első részben Dávid mondja.

72. zsoltár: 7–9. strófa

Dereka földe Zsidóország leszen,
kinek határa küljebb-küljebb megyen,
két tengert éri, annyi messze megyen,
délre, északra urasága leszen.

Ellenségi is neki meghódlának,
arccal előtte az porba borulnak,
sok pogán népek neki fejet hajtnak,
sok ajándékkal, adóval bejárnak.

Leszen szerencsés, és kiterjed híre,
sok ország ura, sok sziget hercege,
görög és arab megyen eleibe,
mind ajándékkal tisztelik féltekben.

33. zsoltár: 14. strófa

Drága nép és bódog tahát az zsidó nép,
hogy neki Istene ily mennybeli felség,
gondviselő atyja ily kegyes istenség,
kinek az kedvében, mint drága örökség.

Csonkulás

Átírás

46 zsoltár:

7. strófa/4. sor

ez ótalmazza Jákob maradékját —————> ez oltalmazza nyomorult hazánkat

11. strófa/3. sor

én ótalmazom az zsidó népet —————> én oltalmazom keresztyén népet

„Mivelhogy pedig ez esztendőn munkálkodtam az Jézus Krisztus históriájában, kit új frigy könyvnek hínak, kiben az zsidók, az zsidók ellen, az kik az Jézust megveték, -ölék s -tagadák, az maradék hív zsidóknak s az sok hív pogányoknak bizonyíták, hogy messiás az Jézus. Tehát mást azra, amire való az volt, zsidó se várjon, s az pogány is nyugodjék az hittel talált szentséggel.” (Apokalipszis-kommentár)

„Harmadik tévelygések az éneklésben, **sípokat, orgonákat** fúnak az templumban. Mert noha az zsoltárkönyben sokszor olvassuk, hogy az Istent **síppal, dobbal, hegedűvel, trombitával** kell dicsírni, de külömb volt az, mert efféle muzsikaszerszámok mellet oly dicsíreteket mondtak, kiket minden megértett, és akárki is egyetemben énekelhetett. Egy az, hogy ez volt az Ótörvényben, és az Újtestamentumban arról parancsolatunk nincsen, mint az szájjal való éneklés felől. [...] Mü azért elégedjünk meg **az szájjal és szóval** mondott dicsíretekkal, és ekképpen magasztaljuk az mi Istenünket.” (Enyedi György)

92. zsoltár: 2. strófa

Téged nemcsak nyelvvel, számmal,
szűből említlek nótámmal,
de minden vigasságzajjal,
tízhúrúhegedű-szóval,
lanttal, síppal, orgonámmal,
kürttel, drombbal, trombitával.

33. zsoltár: 3–4. strófa

Tisztességét ennek velem megadjátok,
ez nagy úrnak zengjen minden muzsikátok,
hol vagyon lantotok, hol tü citarátok,
kürt, orgona, síp, dob, hol tü kintornátok?

Ezekkel az urat, nosza, dicsírójétek,
szokatlan éneket, új nótát verjétek,
az úr jó hírére szépet pengessetek,
most minden örüljön, úgy zengedezzetek!

Hangszerjáték/2

Thordai János

33. zsoltár: 2. strófa

Minden szű, száj, ajak egy lélekkel,
Dicsérje az Istent félelemmel,
Mert amit fogadott esküvéssel,
Ígéretit bétöltötte s megadta hűséggel.

Felvinczi György

(Kövendi János-k.)

Egy Bogáti Miklóst,
kit énekelnek most
torokkal és hangossal...